

Передплата

на «РУСЛАНА» вносити:

в Австрії:

на цілий рік . . . . 20 кор.
на пів року . . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.« — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділі і руских свят
о 5½ год. пополудни.

Реданція, адміністрація і
експедиція «Руслана» під ч. і.
пл. Домбровського (Хорунжани). Ек-
спедиція місцева в Агенції Со-
коловського в пасажі Гавемана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженє. —
Рекламації неопечатані вільні
від порта. — Оголошеня зви-
чайні приймають ся по ціні
20 с. від стрічки, а в «Наді-
сланім» 40 с. від стрічки. По-
дяки і приватні донесеня по
30 с. від стрічки.

Програма чеських аграрників.

(X) Минулого понеділка скликали че-
ські аграрники віче до Праги, на котрім не
лише видали вельми острый суд про моло-
доческу політику, але притім також прого-
лосили програмові річи. Проводив на сім
вічу голова чеських аграрників, пос. Кубр.
Посол Ратай оповів історію коаліції
аграрників з молодочехами, котрі аграрни-
ків соромно обманули. Доказом сего є по-
ступованє молодочехів при виборах до де-
легації. Не можна тому чудувати ся, що
др. Кербер не робить собі нічого з моло-
дочехів, хоч они звели свої домаганя до
мінімуму. З такими політиками, казав Ра-
тай, не може бути ніякої злуки в будуч-
чині.

По Ратаю забрав голос посол Пра-
шек, президент чеської секції краєвої куль-
турної ради, а позаяк єго промову можна
вважати програмовою річюю що-до
будучої тактики парламентарної аграр-
ників, тому подаємо єї дословно:

»Мої выводы, говорив Прашек, мають
бути починаю змагань чеських аграрників,
в тім напрямі, щоби з нашого прилюдного
і політичного життя усунено лож і обман.
Я не вагаю ся заявити, що нещирість, де-
магогія, поверховність, беззасадність, полі-
тична і суспільна нетерпимість, а вчасти
днемникарске вихованє є головним лихом,
яке спровадило нинішні справді розпучливі
політичні відносини. Ми не злякаємо ся
перед ніким і нічим, щоби виборцям і на-
родови виявити цілу правду, бо часи вель-
ми поважні, а одвічальність вибраних за-
ступників за велика, щоби ми фалшивими
окликами згідливости дали ся спонукати
до мовчання, бо се значило би переймати
давні похибки.

»Сегодня не лише ми, але вся чеська
суспільність переконала ся, що молодоче-
ска обструкція не була щира і що она не
лише остала безуспішною, але й нанесла
шкоду чеській справі. Міністер-президент
др. Кербер сказав в слабій хвилі: »Пра-
вительство потребує дві річи —
вибір делегації і § 14-ий. Щоби
вибір делегації відбув ся гладко, до сего
зобовязали ся молодочехи супроти Поля-
ків, а § 14-ий дають мені молодочехи
свою обструкцію«. Се, що я кажу, не є
анекдота, бо ми всі добре знаємо, що пра-
вительству добре діє ся з §-ом 14-им, що
оно має зовсім вільну руку в усіх обла-
стях управи, що могутність бюрократії
щораз зростає і скріпляє ся, а вплив пар-
ляменту і послів занепадає на шкоду на-
родів, які они заступають.

»Нині треба рішучо і щиро
сказати, що обструкційна зброя
затупила ся і що ніхто вже не роз-
дратовує ся тим, коли § 14-тий
сповняє свою задачу. Не всяка зброя
ділає все і всюди однаково. Інколи може
обструкція бути пригідним тактичним се-
редником, а в иншій припадку може трив-
ка і на місяці наперед заповіджена об-
струкція лише шкодити народній справі.

Ми бачимо в обструкції остро набиту
зброю, яку маємо на поготові проти вся-
кої насилі. Але не можемо її призна-
ти відповідним способом до ося-
гненя певних чи то політичних чи
економічних придбань, она не мо-
же і не повинна бути програматич-
ним політичним середником. Наше
сторонництво не завагає ся хватити ся об-
струкції в даній хвилі, але не хоче, щоби
чеський нарід заманював ся тим, що об-
струкція є найбільшим героїством полі-
тичним і повинна бути програмою всіх по-
літичних чеських сторонництв. Ми є доволі
сильні і рішучі, щоби чеській політиці
промостити нові шляхи, звести її на
реальніші, не лише людским потребам
відповідні основи поставити, але й на при-
дбаня для всего чеського народу оперти.
Для такої політики треба безусловно і ко-
нечно зречи ся всіх наведених в горі при-
кмет і відречи ся від усіх тих сторонництв
і дневників, котрі полюють лише на агіта-
цію; з другого боку треба знов приєднати
і пособляти всі ті живля, котрим розхо-
дить ся о чесну роботу в користь народу.

»Нам зкидають, що на нас
впливає чеська шляхта. На се за-
явлюю, що наше молоде сторонництво умі-
ло все і всюди зберегти свою независи-
мість і самостійність супроти всіх, а так і
в будуччині остане тим більше, що ми на-
були цінного досвіду. В тім згляді не да-
мо ся нікому тероризувати, навпаки, хоче-
мо зложити докази, що ми визначаємо ся
політичною й суспільною терпимістю і обо-
вільно шануємо ся. З кожним, хто нас
чесно підпирає, хочемо спільно
трудити ся без огляду на полі-
тичну закрутку і народність.

»З самого почину нашої організації
приймали ми не лише приналежних до на-
ціонального сторонництва до себе, але на-
ше сторонництво дбало про се, щоби на
важні становища поставити мужів визнач-
них прикметами і характером. І сегодня
можемо заявити, що се стало ся
лише з успіхом для справи, яку за-
ступаємо.

»Так як ми стараємо ся приєднати не
лише широкі верстви виборчі, але й до-
брих помічників зпоміж чеської інтелігенції
і союзників з инших сторонництв як н. пр.
з чеської шляхти, так будемо рішучо
виступати проти всіх, котрі грішать проти
політичної терпимости. Найбільшу силу хо-
чемо очевидно черпати з власної доброї
організації, з народного довіря, щоби наші
змаганя і наша політика вінчали ся добрим
успіхом.

»Для чеської політики є при наших об-
ставинах дві дороги: 1. або свідомо ціли,
в гору і в долину імпонуюча опозиція, а
в данім случаю навіть обструкція, або 2.
оглядна, свідомо ціли опортуністична по-
літика на взір угорської, причім опозиція і
правительственне сторонництво можуть ду-
же добре іти рука в руку. Правительствен-
не сторонництво не могло би ніколи осягну-
ти таких успіхів, налови-б не було острої
супроти народу льояльної опозиції. Коли
явно питаю, якою цілю дорогою, яку з тих

двох напрямів вибрати, то певно відповісте
що треба таку політику вибрати,
котрої білянс був би активний;
бо лише тоді політика є добра,
наколи може виказати ся успі-
хами. І ся засада най буде окли-
ком для чеських виборців в бу-
дуччині!

»Нарід повинен по скінченій сесії до-
магати ся звіту успіхів. Яким способом і
якою тактикою послаи осягають позитивні
придбаня, про се мають лише они рішати.
Сего дня бачимо як-раз противне, бо най-
ширші верстви народні наслідком хибного
політичного вихованя турбують ся більше
тактикою послів, як річевими придбанями.

»Се велика хиба, на яку заздальгидь
звертаємо бачність, щоби й у нас дав-
на відома історія не повторила ся. Тим-
то просимо наших виборців, щоби аграр-
ним послам в будуччині оставили
вільну руку.

»Ми також бажаємо упадку прави-
тельства д-ра Кербера і теперішньої
системи. Але се ясно, що не поведе
ся з підмогою обструкції пова-
лити міністерства д-ра Кербера.
Тимто не хочемо робити ту саму похибку
і заповідати на кілька місяців наперед, що
ми будемо робити в осінній сесії! Сим не
хочемо сказати, що аграрне сторон-
ництво на все залишає обструк-
цію. Ні! Се буде зависиме від становища
противника. В дотеперішнім положеню було
міністерство д-ра Кербера непобідиме, але
не є виключена можливість, що оно опи-
нить ся в такім положеню, що обструкція
стане для него згубною.

»Хоч аграрники не належать вже до
злуки, але они готові від часу до часу
з иншими чеськими сторонництва-
ми і иншими славянськими посла-
ми входити в союз, без огляду на
партийне становище і можемо запевнити
чеський нарід, що він все найде аграрників
не лише на становищі але і між борцями
в перших рядах».

Годить ся виждати, як аграрники чеські
в практиці переведуть сі свої програмо-
ві засади. Треба однак примітити, що й в
руській політиці можна би у дечім з сеї
промови речника аграрників покористува-
ти ся.

Товариство „Просьвіта“

від 1 січня 1902. р. до 31. грудня 1903. р.

(Конець).

23. Філія «Просьвіти» в Станиславові. За-
гальні збори філії відбули ся дня 17. червня
1902. В склад виділу ввійшли проф. Прокоп Ри-
бчук, яко голова, а п-ї К. Малицька, яко засту-
пниця голови. Зі зборами було получене про-
сьвітло-економічне віче, на котрих реферували:
п. Гурик про наші потреби на поли шкільни-
цтва, о. Барш про економічне положенє руского
селянства, і др. Мих. Коцюба про заводові
спілки рілничі. Філія через свого відпоручника
проф. Романа Заклинського старала ся о засно-
ванє селянських бурс в Богородчанах, Надвірній,

Галичи, Делятині і Тисьмениці, уділяючи в тій справі пояснень і вказівок. Щоби члени Товариства не потребували з кожною сировою відносити ся до Головного Виділу у Львові, уділяла філія кожного четверга від год. 12 — 4 пополюдни всяких інформацій членам і Читальням. Дня 8. грудня 1902 устроїла філія просвітно-економічне віче, на котрім між іншими ухвалено: домагати ся основаня рускої гімназії в Станиславові і руского університету у Львові; рівнож ухвалено резолюцію, домагаючу ся від правительства 10 мільонів позички на цілі парцеляційні. По вічу відбув ся людовий концерт при великім здвизі народа. Дня 5. липня 1903. устроїла філія другий людовий концерт. Дальше перевів Виділ філіяльний люстрацію 31 Читалень «Просвіти», получену з популярними викладами і концертами. Головно трудив ся коло люстрацій проф. Роман Заклинський. Дня 2. лютого 1904. відбула філія свої загальні збори, на котрих Головний Виділ був заступлений через п. Володимира Загайкевича. По зборах відбув ся концерт в честь Маркіяна Шашкевича. Головою філії вибрано д-ра Вол. Яновича, лікаря в Станиславові. Філія має в своїм окрузі Читалень «Просвіти» 43; з чого в р. 1902 і 1903 основано 10.

24. Філія «Просвіти» в Старім Самборі. Ся філія, основана в р. 1901 заходами о. Івана Яворського, пароха в Стрільбичах, не проявила діяльності за два послідні роки 1902 і 1903. Філія має в своїм окрузі Читалень «Просвіти» 10; з того в р. 1902 і 1903 основано 4.

25. Філія «Просвіти» в Стрию. Стрийська філія понесла тяжку страту в особі голови філії, бл. п. о. Олекси Бобикевича, котрий невтомимо трудив ся около розвою філії. Виділ філіяльний переводив часто люстрації Читалень «Просвіти», получені з популярними викладами. Дня 11. червня 1903 відбула філія свої загальні збори при участі понад 500 селян. На зборах вголосив делегат Головного Виділу, п. Льонгин Цегельський, просвітно-економічний реферат. В склад нового виділу війшли: др. Евген Олесницький, яко голова а о. Лев Горалевич, яко его заступник. Новий виділ взяв ся енергічно до праці просвітно-економічної, а щоби ся праця не зістала без успіху, старав ся передовсім провірити, який промисл відповідає потребам повіту стрийського і має найбільше основ до розвитку в тім повіті. В тій цілі розписав виділ квестіонар в повіті і відбув чимало конференцій. В результаті виділ набрав пересвідчення, що яко домашній промисл в стрийськім повіті мало-б услія розвитку ткацтво і що було би річею пожаданою стреміти до приспособлення в повіті власних фахових сил, при помочи котрих можна би колись заложити в Стрию ткацку школу. Виділ інформував ся в тій цілі людей фахових і заходом виділу удалось вивідати 14 місць в краєвій школі ткацкій в Ланьцуті для учеників з повіту стрийського. Чотирох учеників вже вступило до школи з днем 1. лютого 1903. а прочі 10 вступлять 1. вересня 1904. Кошти уміщення і перші кошти удержаня тих учеників повіс виділ філіяльний. Наука в тій школі триває 3 літа, а по укінченю сеї школи кождий ученик дістане варстат ткацкій на власність. З другої сторони оказало ся, що в стрийськім повіті є пригідне поле для молочарства. В сім повіті мало орної землі а за те більше паші і селяни держать много худоби. Супротив сего постановив виділ подати селянам за помочю викладів головні правила молочного господарства а з другої сторони уможливити і улещити їм продаж продуктів сего господарства через заведенє відповідних організацій. В тій цілі скликав виділ конференцію в справі молочарства, на котру запросив знатоків: п. Бердоня, бувшого учителя молочарства при Виділі краєвім і п. Гарасевича, котрий відбув науку молочарства в Данії. Конференція прийшла до отсих вислідів: що молочарство має в стрийськім повіті основи і будучність; що організацією сего промислу має зайяти ся філія «Просвіти»; що пожадані є в поодиноких селах виклади про молочарство і спілки молочарські, як також устроєне практичних курсів з викладами; що найпрактичнішим почином організацій промислу молочарского буде отворенє в поодиноких точках повіту, по селах, де продукція молока є значва, закладів для

відділюваня сметанки, а в Стрию закладу центрального для виробу масла, его продажі і вивозу, та що в тій цілі належить безпироволочно виобразувати кількох людей, котрі уміли би вести заклади філіяльні і центральні. Виділ філії, приймивши директиву сеї конференції за основу своєї акції на поли промислу молочарского, упросив сейчас п. Гарасевича до устроєня викладів. Такі виклади відбули ся в Завадові і Угерську, на яких явило ся велике число людей, муштин і жінок, і всі вислухали викладів з надзвичайним зацікавленєм. По викладах велась оживлена дискусія. В Угерську викладав п. Гарасевич також про урраву пасовиск, подаючи спосіб на усуненє безлічи кретовини, які вкрили просторі пасовиска громадскі в Угерську. І сей виклад не остав без успіху, бо громадяни постановили зараз з початком весни приступити до меліорації пасовиск в представленім їм напрямі. Дальше устроїв виділ філії «Просвіти» виклади інформаційні о молочарстві, котрі держав п. Гарасевич: в Синевідську нижнім і гірнім, Лясятичах, Комарові, Дашаві, Дідушичах великих і Жуліві. Головний Виділ щиро бажає, щоби за прикладом філії стрийської пішли прочі філії «Просвіти». Філія має в своїм окрузі Читалень «Просвіти» 51; з того в р. 1902 і 1903 основано 11.

26. Філія «Просвіти» в Тернополі. Дня 1. падолиста 1902. відбули ся загальні збори філії. В склад виділу війшов п. Роман Сосновский, яко голова, а о. Д. Лопатинський, яко заступник. Виділ відбув 18 засідань і обговорював просвітно-економічні справи свого повіту. Заходом філії відбуло ся 10 популярних відчитів на теми, як пр.: Культурні здобутки 19. столітя; О націоналізмі; Про бакцилі; Про Хмельничину; Дещо про сьвіт і жите людей і т. д. Сі відчиті агромаджували кожного разу понад 300 слухачів а на однім було до 1000 слухачів. Вступ на сі відчиті був безплатний. Щоби оживити рух читальняний, оголосив виділ філіяльний, що що середі і пятниці буде уділяти членам і Читальням «Просвіти» всяких інформацій. На жаль дуже мало так членів як і Читалень користали з сих варад. Виділ делегував до кожної Читальні свого відпоручника, як тільки сего котра з Читалень зажадала. В сей спосіб відпоручники перевели люстрацію 19 Читалень «Просвіти». Дальше виділ вислав також свого відпоручника, о. Евст. Цурковского, на перші загальні збори філії «Просвіти» в Теробовлі. Заходами філії основано анкету пасічників в цілі організації пасічництва на Поділю. Анкета під проводом о. Михалевича відбула 3 засідання. При філії основано бібліотеку для ужитку Читалень. Бібліотека сл числить тепер 500 томів книжок. З початком 1904. року перевела філія люстрації 16 Читалень «Просвіти». Дня 16. марца 1904. відбули ся загальні збори при участі 500 членів. До виділу вибрано п. Романа Сосновского, на голову, а о. Сидора Глинського, на заступника голови. Того самого дня відбув ся концерт людовий в честь Т. Шевченка. Точки музикально-вокальні виконали селянські хори з Івачева і Острова та хор і оркестра селянська з Денисова. На концерті явилось до 1000 селян. Виділ філіяльний старав ся також придбати фонди філії. На сі фонди зложили ся також субвенція Товариства Кредитового і доходи з вечерків та концертів. Філія має в своїм окрузі Читалень «Просвіти» 47; з того в р. 1902 і 1903 основано 11.

27. Філія «Просвіти» в Теробовлі. Філія теробовельська основана в р. 1903. Перші загальні збори сеї філії відбули ся дця 27. жовтня 1903. Головний Виділ заступав відпоручник філії «Просвіти» в Тернополі, о. Евст. Цурковский. Головою філії вибрано о. Теодора Цегельського, пароха в Струсові. Виділ філіяльний переводить люстрації Читалень «Просвіти» і заходить ся около призбираня фондів на будову власного дому. Читалень «Просвіти» має філія в своїм окрузі 26; з того в р. 1902 і 1903 основано 7.

28. Філія «Просвіти» в Товмачі. Філія має Читалень «Просвіти» 35; з того в р. 1902 і 1903 основано 5.

29. Філія «Просвіти» в Яворові основана дця 30. серпня 1903. На загальних зборах явив ся відпоручник Головного Виділу, п. Вол. Загайкевич і вголосив реферат просвітно-економіч-

ного змісту в присутности 500 учасників, переважно селян. Головою філії вибрано о. Михайла Кручковского. По загальних зборах відіграв аматорський кружок міщанської Читальні «Просвіти» в Яворові драму Івана Франка: «Украдене щастє». Нововибраний виділ взяв під свою опіку «Селянську Бурсу» в Яворові і вибрав комітет, який має управляти бурсою. Також зачав філіяльний виділ переводити люстрацію Читалень свого округу. Філія має в своїм окрузі Читалень «Просвіти» 18; з того в р. 1902 і 1903 основано 3.

30. Філія «Просвіти» в Яелі основана в р. 1903. При філії основано бурсу. Читалень «Просвіти» має філія в своїм окрузі 2; з того в послідних роках основано 1.

Ріжні справи.

Як попередними роками, так і в сих двох роках уряджувало Товариство наше разом з Товариством «Львівський Боян» концерти в роковини смерті Тараса Шевченка (в р. 1902 дця 13. марца, а в р. 1903 дця 17. марца).

Головний Виділ Товариства «Просвіта» брав участь через своїх відпоручників у всіх важнійших нарадах, дотично економічного піднесеня нашого народу і в порозуміню з «Сільским Господарем» в Олеску і «Спількою господарскою» в Перемишлі урядив економічні збори у Львові. На сих зборах дискутовано над способом піднесеня у нас рільництва, огородництва, садівництва і сільского господарства взагалі.

Дальше Товариство «Просвіта» брало участь через своїх відпоручників у всіх національних торжествах, як пр. в торжестві відкритя пам'ятника Котляревского в Полтаві, в Лисенковім сьвяті у Львові і Київі, та в нагоди тогож самого сьвята в Чернівцях вислало привітну телеграму. Також взяло участь Товариство «Просвіта» в похоронах почесного члена бл. п. о. Андрея Качали, пароха в Медині через голову Товариства «Просвіта», проф. Юліяна Романчука і в похоронах бл. п. о. Сидора Воробкевича через відпоручника п. директора Олександра Борковского.

Внутрішнє положенє в Росії.

Нещасливий початок східно-азійської війни викликав чимале зденервованє в цілій Росії. Неспокійні і революційні елементи підняли голову, уважаючи час пригідним до своєї пропаганди, подавлені і всяких політичних прав позбавлені народи почали мріти надії проблизку красної долі. Російські соціялісти, які видають свої брошури в Штутгарті та Швайцарії, в Лондоні та в Америці, закидають прямо Росію цілими паками своїх видавництв, а прихильників звсують не лиш між молодіжню та робітниками, але і між високими, впливовими кружками. З національних рухів найбільше оживив ся польский рух, піддержуваний з Галичини польскою прасою. Однак ся мізерна галицька праса замість говорити просто про польскі потреби і польскі жадава в Росії, заслонює свою безпрограмовість пересадним япанозильством. Вислають привітні телеграми до Токіо і звідтам одержують сердечні відповіді від Япанців, мялюють вже наперед погроми і ушадок Росії, а за поводженє Япанців навіть наймають набоженства по костелах!

Се все мусить дразнити і денервувати також і російській уряд. У внутрішній теперішній політиці Росії настав час шпівунства, ревізій та арештовань. Нащадки самоуправи, які остали в земствах, старає ся правительство ограничити, або і зовсім зничити, голос критики на державну господарку давить ся конфіскацією і засланням. А що найгірше для нас, ся суворість відбиває ся і на українстві, яке прецінь в Росії поки-що має тільки літературні і етнографічні ціхи. Та і характеристично при тім, що найбільший гнет проявляє ся на самій Україні, коли на далекий півночі пр. в Петербурзі доускають українські маніфестації. В Петербурзі сьвятковано Шевченкові роковини, про які пишуть звідтам «Літ.-наук. Вістники»:

«10-го марца в театрі Яворської відбулось сьвяткованє Шевченкових роковин споруджене

